

Nummer : 2004/35
Datum : 21 september 2004
Aan : Tweede Kamerfractie ChristenUnie

Economische effecten tegenbegroting ChristenUnie 2005

1 Inleiding

Het CPB heeft op verzoek van de ChristenUnie de economische effecten van een aantal wijzigingsvoorstellen voor de begroting 2005 gezien. Uitgangspunt vormen de kabinetsvoorstellen in de Miljoenennota 2005, zoals deze door het CPB in de MEV 2005 zijn verwerkt. Wijzigingsvoorstellen in de tegenbegroting worden afgezet tegen het huidige voorgenomen beleid; terugdraaien van een ombuiging van het kabinet betekent daarom een intensivering.

2 Wijzigingsvoorstellen van de ChristenUnie

De wijzigingsvoorstellen van de ChristenUnie impliceren ten eerste uitgavenintensiveringen ad 0,7 mld euro. Hiertegenover staat 1,5 mld euro aan uitgavenbeperkingen. Ook in de sfeer van de collectieve lasten wordt een aantal wijzigingen voorgesteld. De totale wijziging in belasting- en premieopbrengsten komt ex ante neer op een lastenverlichting van 0,9 mld euro.

Tabel 2.1 Budgettaire afwijkingen t.o.v. Miljoenennota, 2005

	mld euro	% BBP
EMU-saldo MEV		- 2,6
Effect voorstellen ChristenUnie (+ = EMU-saldo verbeterend):		
Ombuigingen	1,5	
Intensiveringen	- 0,7	
Lasten	- 0,9	
Ex ante effect op EMU-saldo	- 0,2	
Inverdieneffecten	- 0,1	
Ex post effect op EMU-saldo	- 0,3	- 0,1
EMU-saldo ChristenUnie (MEV plus voorstellen)		- 2,6

In de Macro Economische Verkenning, waarin de kabinetsvoorstellen uit de Miljoenennota zijn verwerkt, is een EMU-saldo van -2,6% van het BBP gerapporteerd voor 2005. De bovenstaande voorstellen betekenen een verslechtering van dit saldo met 0,1%; afgerond komt het EMU-saldo inclusief de ChristenUnie-plannen op -2,6% BBP uit (zie tabel 2.1). Dit is inclusief enige uitverdieneffecten als gevolg van de macro-economische doorwerking van de maatregelen.

2.1 Uitgaven

Tabel 2.2 vat de wijzigingsvoorstellen voor de collectieve uitgaven samen. In totaal wordt 1,5 mld euro aan ombuigingen voorgesteld. Daar staat voor 0,7 mld euro aan intensiveringen tegenover.

2.1.1 Ombuigingen

- De ChristenUnie laat werknemers bij de overheid en in de zorg één vakantiedag inleveren zonder daarvoor de beloning aan te passen; dit komt overeen met een arbeidsduurverlenging van ongeveer 0,5%. Dit is geboekt als een daling van het incidentele uurloon met een budgettair beslag van 0,37 mld euro (0,25 mld euro bij de overheid en 0,12 mld euro bij de zorg). Hiertegenover staat een volumestijging van de diensten van de overheid en in de zorg, zodat de maatregel per saldo budgettair neutraal is (zie intensiveringen).
- Er wordt 0,05 mld euro bezuinigd op infrastructuur.
- De ChristenUnie wil 0,1 mld euro besparen door een aantal subsidies te schrappen of te verlagen. Het betreft de subsidie ter bevordering eigen woningbezit (BEW, 0,02 mld euro), de ruimtevaartsubsidie (0,03 mld euro), culturele subsidies (0,03 mld euro) en subsidies voor topsport (0,02 mld euro).

- De ChristenUnie wil de inning en vaststelling van partneralimentatie op eenzelfde wijze gaan aanpassen als dit met de kinderalimentatie is gedaan in het kader van de Wet Herziening Kinderalimentatiestelsel. Dit leidt tot een besparing van 0,05 mld euro op de bijstandslasten. Het omzetten van de Wet Basisvoorziening Kinderopvang in een kindergebonden budget levert een ombuiging van 0,8 mld euro op; hiertegenover staat een even grote lastenverlichting.
- In de zorg wordt 0,1 mld euro omgebogen. Zo worden herhaalrecepten bij langdurig medicijngebruik afgeschaft en de tegemoetkoming voor PGB-mantelzorgers genormeerd.

Tabel 2.2 Ombuigingen en intensiveringen, 2005, in mld euro

	Ombuigingen	Intensiveringen
Naar beleidsmatige clusters		
Arbeidsvoorwaarden collectieve sector	0,4	
Defensie		
Onderwijs		
Openbare orde		
Gemeenten en provincies	0,0	0,0
Overig openbaar bestuur		0,5
Infrastructuur	0,1	
Volkshuisvesting		
Openbaar Vervoer		
Milieusubsidies		
Overige subsidies	0,1	
Sociale zekerheid	0,8	0,1
Zorg	0,1	0,1
EU-afdrachten		
Ontwikkelingssamenwerking		
Niet-belastingmiddelen		
Totaal	1,5	0,7
Naar budgetdiscipline sectoren		
Rijksbegroting in enge zin	0,4	0,3
Sociale zekerheid en arbeidsmarkt	0,8	0,3
Zorg	0,2	0,1
Overig EMU-relevante uitgaven		
Totaal	1,5	0,7

2.1.2 Intensiveringen

- De ChristenUnie wil 10 000 ID-banen creëren in veiligheid, onderwijs en zorg. Dit verhoogt de uitgaven (overig openbaar bestuur) met 0,24 mld euro. Bovendien is sprake van een intensivering van 0,25 mld euro in samenhang met de verlenging van de arbeidsduur (zie ombuigingen).

- De bevroering van de kinderbijslag wordt ongedaan gemaakt (0,05 mld euro). Bovendien wordt de kinderbijslagsystematiek aangepast aan de gezinsgrootte. Deze maatregel laat het kinderbijslagbedrag oplopen met maximaal 15 euro per kind, gedifferentieerd naar de bestaande leeftijdsklassen (0,03 mld euro).
- De ChristenUnie maakt een gedeelte van de pakketverkleining in de ZFW ongedaan. Zo worden zelfzorggeneesmiddelen en fysiotherapie voor chronisch zieken en gehandicapten weer in het pakket opgenomen. Tevens wordt de vergoedingsregeling voor zittend ziekenvervoer verruimd. Het terugdraaien van een gedeelte van de pakketverkleining wordt gezien als een financieringsschuif van het derde compartiment naar het tweede compartiment en wordt derhalve niet als een intensivering beschouwd. Ook de lasten veranderen niet aangezien de eigen bijdragen afnemen en de nominale premie gemiddeld genomen met hetzelfde bedrag toeneemt. Er is sprake van een intensivering met 0,12 mld euro in samenhang met de verlenging van de arbeidsduur (zie ombuigingen).

2.2 Lastenmaatregelen

De ChristenUnie verlicht de lasten met 0,9 mld euro. Hiervan komt 0,6 mld euro ten goede aan bedrijven en 0,3 mld euro aan gezinnen.

Milieu

- De ChristenUnie schaft de MRB-vrijstelling voor “oldtimers” (auto’s ouder dan 25 jaar) af en voert een vaarbelasting voor pleziervaartuigen in. Tezamen verzwaren deze maatregelen de lasten op milieu met 0,1 mld euro.

Inkomen en arbeid

De ChristenUnie verlicht de lasten op inkomen en arbeid met 1,2 mld euro, waarvan 0,6 mld euro voor gezinnen en 0,65 mld euro voor bedrijven.

- De combinatiekorting en de gerichte combinatiekorting worden afgeschaft. In plaats daarvan wordt een heffingskorting ingevoerd van 350 euro voor de minst- of niet-werkende partner met kinderen tot 12 jaar mits de fiscale partners gezamenlijk niet meer dan 56 uur werken. Deze korting geldt ook voor alleenverdieners. Per saldo leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,45 mld euro.
- De gelden voor de Wet Kinderopvang (0,8 mld euro) en de kinderkortingen (0,75 mld euro) worden samengevoegd tot een kindgebonden budget. Deels wordt hiermee de afdrachtsvermindering voor kinderopvang opnieuw ingevoerd (lastenverlichting 0,25 mld euro). Met het resterende bedrag (1,3 mld euro) wordt een inkomensafhankelijke kinderkorting ingevoerd.

- De ChristenUnie wil de grondslag voor de heffing van de AWBZ-premie verbreden naar de derde en vierde schijf. Als gevolg hiervan gaat de AWBZ-premie omlaag. In de eerste en tweede schijf wordt dit gecompenseerd door een even grote verhoging van het belastingtarief, in de derde schijf wordt dit gecompenseerd door een even grote verlaging van het belastingtarief. In de vierde schijf wordt het belastingtarief minder aangepast en resulteert een tariefsverhoging van 0,9%-punt tot 52,9%. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro.
- De ChristenUnie verlaagt de eigen bijdrage voor thuiszorg bij chronische aandoeningen. Ook verlaagt de ChristenUnie de nominale ZFW-premie met 36 euro. Tezamen verlichten deze maatregelen de lasten met 0,35 mld euro.
- De huidige arbeidskorting wordt door de ChristenUnie aangepast. De knik bij 50% van het wettelijk minimumloon wordt eruit gehaald, waardoor werknemers die een gering aantal uren per jaar werken erop vooruit gaan. De maximale arbeidskorting stijgt met 11 euro (0,3 mld euro).
- De ChristenUnie stelt 0,4 mld euro beschikbaar voor invoering van een specifieke afdrachtkorting voor het in dienst nemen en houden van oudere werknemers (SPOK).
- De ChristenUnie beperkt de hypotheekrenteaftrek door een maximum van 250 000 euro te stellen aan de hypotheekschuld waarover de rente mag worden afgetrokken. Hierbij worden bestaande rechten gehandhaafd zodat het structurele effect van deze maatregel een lang ingroeitraject kent en de lastenverzwaring in 2005 beperkt blijft tot 0,1 mld euro. Daarnaast stelt de ChristenUnie 0,05 mld euro beschikbaar voor verlaging van het eigen woningforfait voor starters op de woningmarkt. Per saldo hebben deze maatregelen een licht drukkend effect op de huizenprijs in 2005.

Vermogen en winst

- Box 3 wordt omgezet van de huidige vlakke structuur naar een progressieve structuur. Forfaitair inkomen tot 50 000 euro (vermogen tot 1¼ mln euro) wordt belast tegen het huidige tarief van 30%. Voor forfaitair inkomen tussen 50 000 en 100 000 euro (vermogen tussen 1¼ mln euro en 2½ mln euro) geldt een tarief van 40% en voor forfaitair inkomen boven 100 000 euro (vermogen boven 2½ mln euro) een tarief van 50%. Dit betekent een lastenverzwaring van 0,25 mld euro. Daarnaast betekent het een verhoging van het marginaal tarief met tweederde voor huishoudens met een vermogen van meer dan 2½ mln euro, hetgeen hen een sterke prikkel verschaft een groter deel van hun vermogen elders, dat wil zeggen buiten het bereik van de Nederlandse belastingdienst, onder te brengen. Dit effect leidt naar schatting tot een inkomstenderving van circa 0,1 mld euro zodat per saldo een lastenverzwaring op vermogen en winst van 0,15 mld euro resteert.

Tabel 2.3 Collectieve lasten, 2005, in mld euro

Milieu	0,1
Inkomen en arbeid	- 1,2
Winst en vermogen	0,2
Overig	
Totaal	- 0,9
w.v. bedrijven	- 0,6
w.v. gezinnen	- 0,3

---

3 Macro-economische effecten

Het uitvoeren van de hiervoor beschreven wijzigingsvoorstellen leidt in 2005 tot 0,1%-punt meer economische groei (zie tabel 3.1). Dat is volledig toe te schrijven aan extra werkgelegenheid bij de overheid ter grootte van 10 000 arbeidsjaren (12 000 personen) en aan de productiestijging in de collectieve sector als gevolg van het inleveren van één vakantiedag. Het effect op de productie in de marktsector is per saldo gering en het resultaat van lagere particuliere consumptie en hogere uitvoer. De lagere particuliere consumptie wordt mede bepaald door de voorstellen ten aanzien van de hypotheekrenteaftrek. Deze hebben een licht drukkend effect heeft op de huizenprijs, waardoor het huizenvermogen van gezinnen neerwaarts wordt beïnvloed. De lagere arbeidskosten als gevolg van de voorgestelde loonkostensubsidies resulteren in een verbetering van de prijsconcurrentiepositie, waardoor de binnenslands geproduceerde uitvoer zich wat positiever ontwikkelt.

De werkgelegenheid in de marktsector verandert door de wijzigingsvoorstellen niet noemenswaard. Door de extra werkgelegenheid bij de overheid neemt de werkloosheid met circa 5 000 personen af. Dat is minder dan de stijging van de werkgelegenheid omdat door de wijzigingsvoorstellen ten aanzien van ID-banen en kinderopvang ook het arbeidsaanbod enigszins toeneemt.

Het effect op de inflatie is nihil. Het drukkende effect vanwege lagere arbeidskosten wordt grotendeels gecompenseerd door iets hogere indirecte belastingen. Bij de uitvoer is van een dergelijke compensatie geen sprake, zodat de lagere arbeidskosten wel resulteren in een lagere uitvoerprijs.

Het EMU-saldo komt afgerond circa 0,1% van het BBP lager uit, maar blijft afgerond ongewijzigd op - 2,6%. Vanwege de betrekkelijke geringere omvang van de wijzigingsvoorstellen is slechts in zeer beperkte mate sprake van in- of uitverdieneffecten.

Tabel 3.1 Macro-economische effecten in 2005

	Afwijkingen in %
Contractloon marktsector	0,0
Consumentenprijsindex (CPI)	0,0
Bruto binnenlands product (BBP) (volume)	0,1
Productie marktsector (volume)	0,0
Particuliere consumptie (volume)	- 0,2
Investerings bedrijven (excl. woningen, volume)	- 0,1
Uitvoer goederen (excl. energie, volume)	0,1
Werkgelegenheid (personen)	0,2
Arbeidsinkomensquote marktsector (%-punt)	0,0
EMU-saldo (% BBP)	- 0,1

Het gunstige effect op het BBP in 2005 is te danken aan een bestedingsimpuls. Dit effect kan op langere termijn alleen standhouden voorzover de wijzigingsvoorstellen ook de structurele groei vergroten. De effecten op de structurele groei zijn in het kader van de tegenbegroting niet afzonderlijk geanalyseerd. In kwalitatieve zin kunnen hierover op basis van eerdere analyses wel een aantal opmerkingen worden gemaakt.

Voor de arbeidsmarkt zijn vooral relevant de verhoging van de arbeidskorting en de introductie van een specifieke afdrachtsvermindering voor oudere werknemers (SPOK). Deze SPOK en de verhoging van de arbeidskorting verminderen de wig en verlagen daarmee de evenwichtswerkloosheid. Dit heeft een positief effect op de structurele groei. De verhoging van de replacement rate (zie volgende paragraaf) beïnvloedt daarentegen het arbeidsaanbod negatief. De verhoging van de arbeidskorting voor jaarinkomens onder 100% WML maakt kleine deeltijdbanen financieel aantrekkelijk; dit bevordert het arbeidsaanbod van partners. De omzetting van de combinatiekorting ontmoedigt de combinatie van kinderen en voltijds- of grote deeltijdsaanstellingen voor beide partners.

4 Koopkrachteffecten

De voorgestelde maatregelen van de ChristenUnie leiden in doorsnee tot een koopkrachtverbetering van ¼%-punt. De verlaging van de nominale ZFW-betalingen van 36 euro heeft gunstige koopkrachteffecten voor huishoudens met lage inkomens. Tweeverdieners waarvan de minstverdienende partner, vanwege een aanstelling in deeltijd, minder verdient dan het WML profiteren van de hogere arbeidskorting beneden het WML.

Voor al huishoudens met kinderen profiteren van de verhoging van de kinderbijslag en de vervanging van de oude kinderkortingen door een nieuwe kinderkorting. De kinderkorting bedraagt 336 euro per kind en wordt volledig uitkeerbaar; vooral voor huishoudens met een laag

inkomen is dit een verbetering, omdat zij de oude kinderkorting niet volledig konden verzilveren.

De huidige generieke en aanvullende combinatiekorting worden vervangen door een combinatiekorting die aan elk huishouden met een werkende ouder ten goede komt mits beide partners samen niet meer dan 56 uur per week werken. Van de huidige aanvullende combikorting profiteerden alleen werkende tweeverdieners en alleenstaande ouders; zij ontvangen nu minder omdat alleenverdieners nu ook in aanmerking komen voor de (aanvullende) combinatiekorting.

Huishoudens met een hoog inkomen hebben nadeel van de verhoging van het tarief van de vierde schijf met 0,9%-punt. Huishoudens met veel vermogen ondervinden nadeel van de invoering van een progressief tarief in box 3.

Drie maatregelen die wel van belang zijn voor de consumptiemogelijkheden van huishoudens zijn niet in de koopkracht van de steekproef van huishoudens verwerkt. Ten eerste betreft dit de aftopping van de hypotheekrenteaftrek boven 250 000 euro; deze is niet verwerkt in de statische koopkrachteffecten, omdat deze maatregel alleen geldt voor nieuwe hypotheek. Ten tweede betreft dit de omzetting van de door het kabinet voorgestelde subsidie voor formele kinderopvang (WBK) in een nieuwe kinderkorting, waarvoor ook huishoudens zonder formele kinderopvang in aanmerking komen. Deze is niet verwerkt, omdat niet bekend is welke huishoudens in de steekproef voordeel zouden hebben van de subsidie voor kinderopvang. Ten

Tabel 4.1 Koopkrachteffecten (exclusief incidenteel) naar huishoudtype, inkomensbron hoofdverdiener en huishoudinkomen, 2005

Bruto huishoudinkomen ^a	Alleenverdieners		Tweeverdieners		Alleenstaanden ^b		Alle huishoudtypen	
	effect ChrU	incl. MEV	effect ChrU	incl. MEV	effect ChrU	incl. MEV	effect ChrU	incl. MEV
	mediaan koopkrachtmutatie in %							
Werknemers								
< 150% WML	¾	¼	} 1	} 0	½	- 1	} ¼	} - 1¼
150-250% WML	1½	¼			¼	- 1¾		
> 250% WML	½	- ½	0	- 1¼	- ¼	- 1½		
Uitkeringsgerechtigden								
< 120% WML	½	- ¼	} 1	} - ½	¼	- 1¾	} ¼	} - 1½
> 120% WML	½	- ¾			¼	- 2		
65-plussers								
< 120% AOW			½	½	¼	0		
> 120% AOW	} ¼	} ½	¼	0	- ¼	- ½	} ¼	} 0
Totaal							¼	- ¾

^a Bruto inkomen uit arbeid of uitkering; WML = bruto minimumloon, AOW = bruto 100% AOW-uitkering.

^b Inclusief alleenstaande ouders.

derde betreft dit het ongedaan maken van de pakketverkleining ZFW voor chronisch zieken en gehandicapten.

Effect op replacement rate en marginale druk

De maatregelen leiden tot een kleine verhoging van de replacement rate, de verhouding tussen het beschikbaar inkomen uit een uitkering en uit werk, van ¼%-punt. De stijging is het gevolg van de invoering van de inkomensafhankelijke kinderkorting en de verlaging voor het budget voor de combinatiekorting. Dit wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de hogere arbeidskorting. Een stijging van de replacement rate vermindert de financiële prikkel voor uitkeringsgerechtigden om een baan te zoeken en te aanvaarden.

Het inkomensafhankelijke element van de kinderkorting leidt tot een kleine verhoging van de marginale druk van 1,5%-punt in het afbouwtraject tussen modaal en 2,5 keer modaal. Een stijging van de marginale druk vermindert de prikkel om meer uren te gaan werken en om een hoger loon na te streven.